

De nya industriländerna – hot eller löfte?*

Innebär de sk nya industriländernas snabba ekonomiska utveckling och ökande andel av världshandeln ett hot mot sysselsättning och inkomster i de rika länderna? De undersökningar som gjorts tyder inte på detta. Enligt Carl Hamilton utgör istället de nya industriländernas framväxt ett löfte, även om på kort sikt vissa grupper i i-länderna, framför allt lågutbildade kvinnor, kan komma att drabbas.

Under senare år har den snabba ekonomiska utvecklingen i ett begränsat antal exportinriktade u-länder tilldragit sig stort intresse. Länderna har kommit att kallas "de nya industriländerna" (hädanefter nic-länderna). Syftet med denna artikel är att diskutera de problem som kan uppstå i i-länderna pga nic-ländernas export. Först görs emellertid en genomgång av med vilka varugrupper som nic-länderna har varit och kan komma att bli konkurrenskraftiga, och hur nic-ländernas handelsmönster ser ut.

Till nic-länderna brukar man i första hand räkna Hong Kong, Taiwan, Sydkorea, Singapore, Indien, Mexiko och Brasilien. Ibland inkluderas även fyra länder i sydeuropa, Spanien, Portugal, Grekland och Turkiet, och ytterligare två länder i Asien, Malaysia och Indonesien, och två i Latinamerika, Argentina och Colombia.

Ph. D. CARL HAMILTON är forskare vid Institutet för internationell ekonomi vid Stockholms universitet. Han har i sin forskning främst sysslat med frågor rörande u-länder och internationell handel.

Definitionen på vad som är ett nic-land måste bli en något godtycklig blandning av låg inkomst per capita, nivå och tillväxt i export av industrivaror och industriproduktion. Det är framför allt det senare kriteriet som förklarar varför Indien inkluderas bland nic-länderna.¹

Totalt sett är nic-länderna ganska små som exportörer av industrivaror till de rika industriländerna. Som framgår av figur 1 svarade nic-länderna 1977 endast för ca 8 procent av OECD-ländernas sammanlagda industrivaruimport. Det framgår också av figuren att siffran var drygt 4 procent i början av 70-talet och att de sydostasiatiska nic-länderna vuxit snabbast under de allra senaste åren.²

Nic-ländernas exportvaror

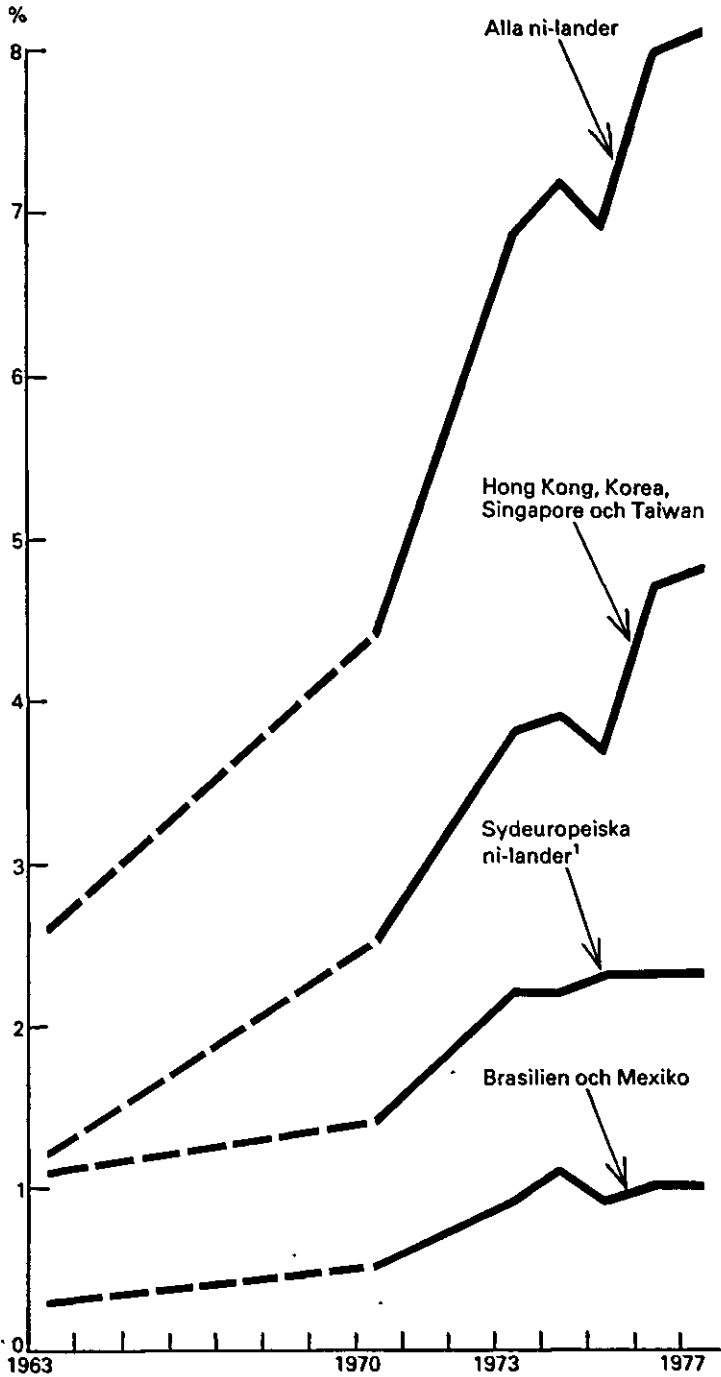
Vi vet alla att nic-länderna varit mycket framgångsrika beträffande först textilvaror och senare även med den mer sofistikerade varugruppen konfektion. År

* Författaren har dragit nytta av kommentarer från Jan Herin, Henrik Horn, Assar Lindbeck och Lars E O Svensson.

¹ I en kommande artikel ges en utförlig presentation av nic-landerna.

² De sju nic-länderna Hong Kong, Taiwan, Sydkorea, Singapore, Indien, Mexiko och Brasilien svarade 1975 för ca 5 procent av världsexporten av industrivaror.

Figur 1. Andel av OECDs import av industrivaror (procent)

¹ Grekland, Portugal, Spanien, Turkiet och Jugoslavien

Källa: OECD

1976 utgjorde tekovaror 38% av u-ländernas export av industrivaror till industriländerna. Men man kan iaktta en tydlig tendens till export av allt mer sofistikerade produkter och ett allt bredare sortiment av exportvaror. Delvis är denna utveckling ett svar på protektionistiska stämningar i i-länderna. Dessutom har de mer sofistikerade produkterna sannolikt högre inkomstelasticitet och stabilare prisnivå.

Vilka varor kommer då nic-länderna att exportera i framtiden? Det finns några prognosmetoder att ta till och jag skall ta upp två.³ Den första är den gamla kära metoden att skriva fram trender. I *tabell 1* finns upptagna de u-industrivaror som har haft den största värdemässiga ökningen och som haft den snabbaste exporttillväxten under 1970-talet (dock har jag exkluderat teko-produkter).

Prognosen skulle då vara att de varugrupper som haft en hög tillväxttakt även fortsättningsvis kommer att ha en hög tillväxttakt alternativt nå en värdemässigt jämförelsevis hög nivå i nic-ländernas export. Exempel är "armbandsur och fickur", "karosser, underreden och ramar till bilar", "tryckta kretsar m m", "räknemaskiner, datorer m m", "grammofoner och bandspelare" och "elektriska hushållsapparater".

Den andra prognosmetoden är en tillämpning av teorin om komparativa fördelar: länder med jämförelsevis riklig tillgång på utbildad arbetskraft "bör" komma att exportera produkter som för sin tillverkning kräver insats av relativt mycket utbildad arbetskraft. Denna hypotes har undersökts med avseende på u-landsexporten av Lary [1968] och har uppdaterats av Tuong och Yeats [1978a]. Om man delar upp OECD-området i "arbetsintensiva produkter" och "övriga produkter" kan man klart se att u-länderna ökat sina marknadsandelar snabbast i gruppen "arbetsintensiva produkter".⁴ Ja, man kan faktiskt konstatera

att ju mer arbetsintensiv en varugrupp är desto snabbare har också u-ländernas exporttillväxt varit.

Av alla varor (exkl bränslen) som OECD-länderna importerat under 1965–1975 växte u-ländernas marknadsandel i fråga om "arbetsintensiva produkter" från 8 till 12 procent (+4), medan u-länderna tappat i fråga om "övriga produkter", från 23 till 15 procent (–8).

En uppräknig av varor som av Lary och Tuong – Yeats klassats som arbetsintensiva ger i stort sett samma lista som *tabell 1* med tilläggen glas, porslin, böcker, timmer och juteprodukter.

Observera att man bara kan göra prognoser för varor som existerar idag. Varor som kommer fram till följd av ett tekniskt genombrott kan aldrig täckas in i någon prognos av ovanstående slag.

Samtidigt som nic-länderna ökat sin andel av OECDs import ökade under åren 1963 till 1977 OECD-ländernas export till nic-länderna nästan en och en halv gång mer än importen. OECD-ländernas export ökade speciellt beträffande konfektionsvaror, järn och stål samt den breda gruppen investeringsvaror (utom bilar).

Nic-ländernas handelsmönster

Japan är den stora exportören av industrivaror till nic-länderna. Av OECDs totala exportöverskott av industrivaror på nic-länderna⁵ på 11.4 miljarder dollar

³ Det finns en tredje metod som utvecklats av Michaely [1978] och som tillämpats av Tuong och Yeats [1978b]. Jag redovisar dock inte den metoden här. Resultatet är ungefär detsamma som ovanstående "metoder" ger. En fjärde metod bygger på den sk produktcykelteorin. Se Vernon [1966].

⁴ Marknadsandel är här definierad som andel av importen.

⁵ Gruppen är här definierad som Argentina, Brasilien, Colombia, Hong Kong, Indien, Malaysia, Mexiko, Singapore, Sydkorea, Taiwan och Jugoslavien.

Tabell 1. Rankinglista över varugrupper som under perioden 1970 till 1976 bidrog till den största värdemässiga ökningen i u-landernas export av industrivaror till de utvecklade marknadsekonomierna (exklusive teko-varor¹)

1	2	3	4
SITC nr	Varugrupp	Tillväxttakt: Exportvärdet 1976 dividerat med exportvärdet 1970	Värdemässig ökning: Exportvärdet 1976 minus exportvärdet 1970 (milj \$)
7293	Transistorer	7.8	1066
8510	Skor	7.5	752
2433	Sågade och hyvlade trävaror av lövträ	3.5	594
7242	Radiomottagare	6.9	561
7249	Telekommunikationsutrustning	9.5	444
6715	Ferrolegeringar	4.4	356
8942	Leksaker, spel, etc	3.0	337
8310	Reseeffekter, handväskor etc	6.4	327
6312	Plywood	2.9	318
8641	Armbandsur och fickur	34.6	290
8930	Plastartiklar	3.1	209
7328	Karosser, underreden och ramar till bilar	10.8	208
7222	Tryckta kretsar m m	11.1	200
8210	Möbler	4.6	194
0320	Konserverad fisk	3.4	192
7299	Ospecificerade elektriska maskiner	4.7	185
7115	Kolvmotorer (ej flyg-)	9.7	184
7142	Räknemaskiner, datamaskiner	26.2	184
7221	Elgeneratorer, elmotorer, omformare, transformatorer o dyl	9.3	182
5136	Andra oorganiska baser och metall-oxider	1.8	176
6841	Aluminium och aluminiumlegeringar, obearbetade	2.5	173
8911	Grammofoner och bandspelare	40.8	166
0535	Fruktjuicer	3.1	148
7250	Elektriska hushållsapparater	14.7	134
8971	Guldsmedsvaror	9.2	115
7149	Ospecificerade kontorsmaskiner	3.4	115
8944	Ospecificerade sportartiklar	6.8	113
7241	TV-mottagare	6.0	99
7353	Fartyg	3.2	98
0555	Konserverade grönsaker	3.9	85
8972	Bijouterivaror	4.1	83

¹ Några livsmedelsgrupper har även exkluderats, nämligen 0723, 0713 och 0138.

Källa: UNCTAD (1978).

(1976) svarade Japan för hela 7.9 miljarder dollar eller 70 procent. Därefter följer Västtyskland med ett överskott på 1.8 miljarder dollar. Alla OECD-länder utom USA och Kanada hade 1976 ett överskott i sin industrivaruhandel med nic-länderna (se figur 2).

Man kan alltså konstatera att nic-landshandeln är mycket ojämnt fördelad mellan industriländerna. Denna ojämna fördelning har också accentuerats under perioden 1965–75. Förklaringen kan till en del vara konjunkturell. USA och Kanadas likartade situation beträffande nic-handeln och i konjunkturykeln tyder på detta. Men detta är sannolikt endast en del av förklaringen.

Andra förklaringar kan vara att Japan hemma fortfarande konkurrenskraftigt kan tillverka ungefär samma produkter som nic-länderna exporterar. Japan har icke-tariffära handelshinder som måhända är särskilt effektiva mot de jämförelsevis förhandlingssvaga nic-länderna, eller nic-ländernas exportvaror har kanske en sådan inkomstelasticitet att efterfrågan på dem växer mycket snabbare i Nordamerika än i Japan samtidigt som Nordamerika producerar "fel" exportvaror ur nic-ländernas synpunkt. Om dessa "strukturella" förklaringar är riktiga, har vi ännu en långsiktig förklaring till den observerade tendensen till devalvering av dollar gentemot japanska yen. Att detta är en hypotes, bör kanske understrykas. Det blir intressant att se hur Västeuropas import från nic-länderna utvecklas om det blir en konjunkturuppgång här.⁶

Om man ser på förändringen i handelsmönstret mellan 1965 och 1975 förlorade alla de stora OECD-länderna exportandelar till Japan utom Frankrike och Skandinavien (DK+N+S), som ökade blygsamt från 2.5 till 2.6 procent av OECDs export till nic-länderna (se tabell 2). Dock, Skandinaviens nivå har hela tiden legat under OECDs genomsnitt i

handeln med dessa länder. Vi har alltså lyckats med att bibehålla en jämförelsevis låg marknadsandel av exporten på nic-länderna. Att nivån är låg är något förvånande eftersom investeringsvaror är överrepresenterade i nic-ländernas import och i Sveriges export.

Ser man på OECD-ländernas import från nic-länderna ökade Japan sin import mest. Skandinavien minskade sin andel av OECD-importen något litet.

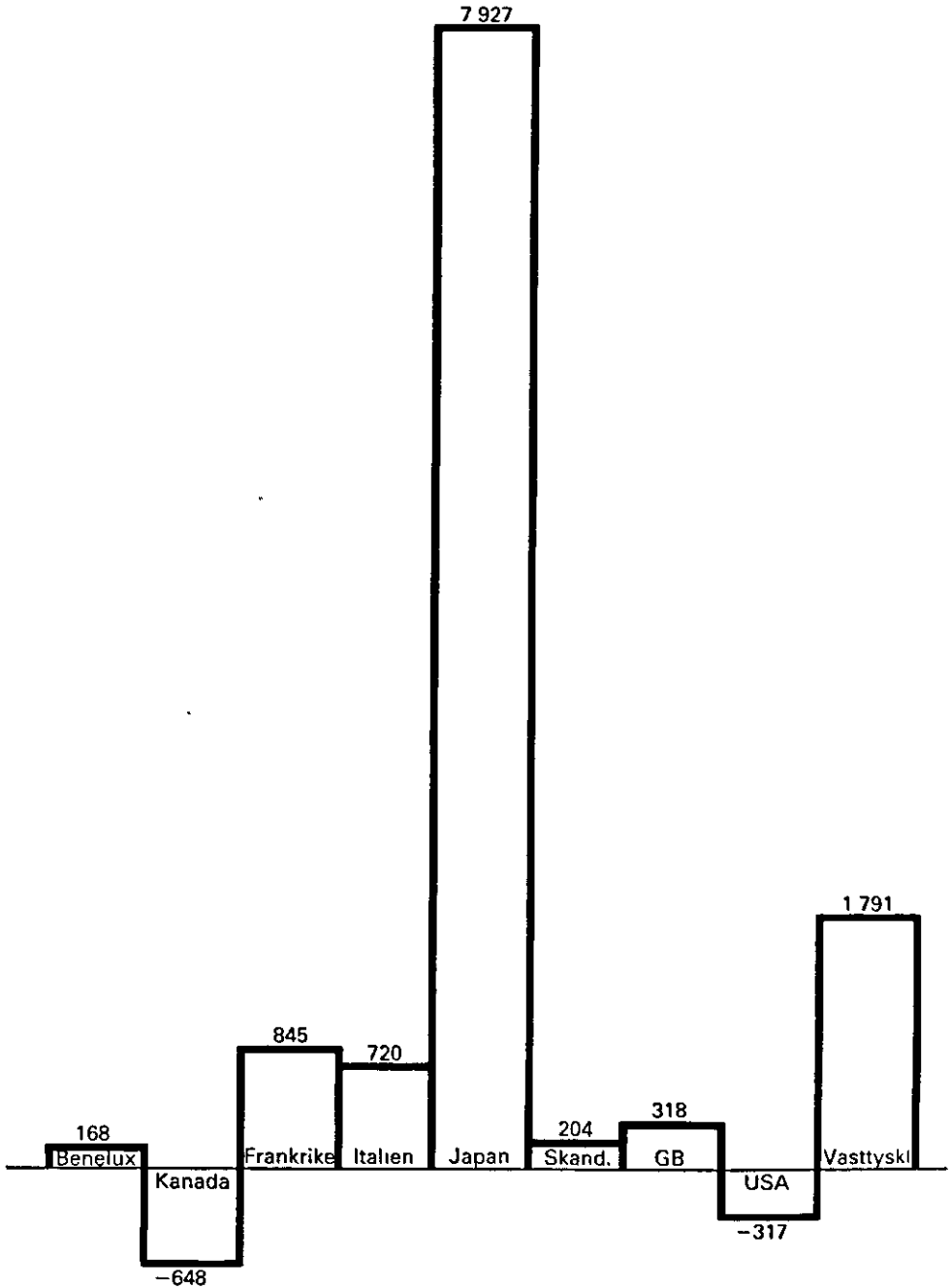
Nic-landsexportens konsekvenser för oss

Vilka verkningar på sysselsättning och inkomster i de rika länderna bör vi kunna vänta oss? En direkt effekt är att i den mån det importkonkurrerande företaget inte kan ändra produktionsinriktning och sortiment minskar antalet jobb i företaget. Då drabbas även de underleverantörer som inte kan ställa om till annan tillverkning eller som inte förmår konkurrera som leverantörer av insatsvaror till nic-länderna. (Textilmaskiner är ett exempel på en insatsvara där i-ländernas export till nic-länderna vuxit snabbt.)

I nic-landet ökar exportintäkterna. Dessa används för import från framför allt i-länderna. Importen omfattar insatsvaror, investeringsvaror, tjänster och konsumtionsvaror. Dessa köp genererar sysselsättning i i-länderna. Hur stor sysselsättningen blir för export direkt till nic-länderna beror bl.a. på mot vilka i-länder som nic-länderna riktar sin efterfrågan. Observera att nic-ländernas import även indirekt via tredje land påverkar sysselsättning och inkomster i tex Sverige, exempelvis om efterfrågan på svensk gruvutrustning till Australien ökar p.g.a. ökad efterfrågan på australiensisk järnmalm till Sydkorea.

⁶ En hypotes som framkastats då och då är att japanska transnationella företags transaktioner skulle vara förklaringen till japans stora exportöverskott. Denna hypotes får dock inte stöd i en färsk studie. Nayyar [1978].

Figur 2. Med vilka i-länder handlar nic-landerna? Några OECD-länders handelsbalans vis-a-vis nic-lander¹, 1976, milj US \$

Källa: Egna beräkningar.

¹ Som nic-länder definieras här: Argentina, Brasilien, Colombia, Hongkong, Indien, Malaysia, Mexiko, Singapore, Sydkorea, Taiwan och Jugoslavien.

Tabell 2. Andel av OECDs export till och import från nic-länder 1965, 1975 (procent)

1	2	3	4	5	6	7
	1965	Exportandel 1975	ökn/minsk	1965	Importandel 1975	ökn/minsk
Kanada	2.0	1.6	- 0.4	5.6	4.9	-0.7
USA	33.3	31.4	- 1.9	47.9	46.6	-1.3
Japan	17.4	28.7	+11.3	4.6	10.5	+5.9
Skandinavien	2.5	2.6	+ 0.1	3.2	3.0	-0.2
Västtyskland	13.5	13.2	- 0.3	11.1	12.0	+0.9
Storbritannien	13.7	6.0	- 7.7	16.1	7.3	-8.8

Källa: Egna beräkningar.

De produktionsenheter som läggs ned i i-landet är i allmänhet sådana som har jämförelsevis låg produktivitet. Om de sålunda friställda resurserna flyttar över till en ur samhällsekonomisk synpunkt mer högproduktiv användning uppstår en sk *överflyttningsvinst*. I första hand tänker man sig då att arbetskraft flyttar över från t ex teko- till verkstadsindustri eller offentlig sektor och att kapital som eljest gått till t ex teko istället slussas till andra delar av industrin eller till den offentliga sektorn.

När man skall bedöma hur stor *välfärdsvinsten* blir pga att arbetskraft och kapital flyttas över från en verksamhet till en annan skall hänsyn bli tas till att det nya jobbet inte bara sannolikt är bättre betalt utan kanske även mer stimulerande eller mindre smutsigt än det tidigare jobbet. Hänsyn skall också tas till de samhällsekonomiska kostnaderna för utbildning, omskolning, flyttningsbidrag, psykiskt lidande pga temporär arbetslöshet eller permanent förtidspensionering.

Den samhällsekonomiska kostnaden varierar över konjunkturcykeln eftersom den beror på tillgången på och produktiviteten i alternativ sysselsättning. Olika kategorier på arbetsmarknaden har också olika möjligheter till alternativ sysselsättning beroende på i vilken region de bor och vilken utbildning de har. Om t ex lågkonjunktur råder och om det är svårt

att finna nya jobb i just den region i vilken de friställda bor, eller om det rör sig om lågutbildade kvinnor, ja då kan naturligtvis överflyttningsvinsten förbytas till en förlust om inte konjunkturpolitiken förbättras eller om inte ytterligare selektiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder vidtas för just dessa kategorier (potentiellt) arbetslösa.⁷

Nya jobb i expansiva sektorer

Vid en beräkning av välfärdsnettot skall man inte bara se till den ökade arbetslösheten i t ex teko utan måste även väga in de nya jobben i de expansiva delarna av ekonomin (privat och offentlig sektor) som de frigjorda resurserna möjliggör. Om man binder upp kapitalresurser i t ex varven medför detta att det nu *och i framtiden* (ränta på ränta gäller också här!) finns mindre resurser för investeringar och bättre betalda jobb i andra delar av ekonomin.

Det är rimligt att anta att anledningen till nic-importens framgång på i-landsmarknaderna beror på lägre priser. De lägre priserna innebär en realinkomsthöjning för konsumenterna som inte kommit till stånd om i-landet istället förhindrat de lägre priserna att slå igenom t ex genom införandet av tullar eller kvo-

⁷ Vilka regler man bor söka tillämpa vid en sådan subventionspolitik ligger dock utanför ramen för denna artikel. Se t ex Corden [1974].

teringar på importen. Konsumenterna får pengar över i plånböckerna och dessa sparas eller spenderas på varor och tjänster. Konsumenternas välfärdsvinst måste också vägas in i den samhällsekonomiska kalkylen.⁸

I USA, Storbritannien, Nederländerna och Västtyskland har man gjort ett flertal studier av verkningarna på sysselsättningen av handeln med u-länderna. Metoderna varierar något, men i princip har man sökt uppskatta antalet förlorade jobb per DM (\$, £, Hfl) import från u-länderna och antalet vunna jobb per DM (\$, £, Hfl) export till u-länderna. Därefter har man multiplicerat med värdet på den faktiska eller estimerade importen och exporten.

Få förlorade arbetstillfällen

Ett genomgående resultat av dessa studier (se UNIDO, 1978 för en sammanfattning) är att antalet förlorade arbetsuppgifter på grund av ökad u-landsimport hittills är mycket, mycket litet jämfört med antalet som försvinner på grund av produktivitetsutvecklingen⁹ eller pga sviktande inhemsk efterfrågan i konjunkturnedgångar. Dessutom är andra i-länders export hittills i regel betydligt viktigare som störningskälla än u-ländernas export.

Av tabell 3 framgår att ökad u-import i Frankrike, Västtyskland och Nederländerna medför en förlust av arbetstillfällen som per år inte överstiger en procent av antalet sysselsatta i industrin. Om relationen varit till hela arbetskraften hade siffran blivit ännu lägre, mellan 1/2 och 1/3 av de i tabellen angivna siffrorna. Ökad export till u-länderna medför ökad sysselsättning, dock genomgående något mindre än antalet personer som friställs. Detta framgår av nettot i nedersta raden.

Vad dessa studier inte tar hänsyn till är dels överflyttningsvinsten, dels konsumenternas ökade realinkomster.

Verkningarna på totala sysselsättningen har alltså hittills varit mycket små. Det innebär bl a att i ett system med flytande (eller halvflytande) växelkurser kan även små förändringar i kursen lätt komma att få större betydelse för sysselsättningen i marginella industrier än just tex importen av industrivaror från u-länderna. Om tex USA – *allt annat oförändrat* – utvecklar ett allt större importöverskott gentemot nic-länderna kommer detta så småningom resultera i en devalvering gentemot dessa länder, vilket håller upp sysselsättningen i de marginella importkonkurrerande företagen. Motsatsen gäller för Västtyskland, som om D-marken är övervärderad därigenom "fryser" bl a sin tekoindustri i en långsiktigt alltför stor kostym och fördröjer överflyttningen av arbetskraft och kapital till expansiva produktionsenheter. Man skjuter ma o omställningsproblemen framför sig. Detta är bara en illustration av regeln att god skötsel av ett lands konjunkturpolitik, inklusive växelkursen, är det viktigaste instrumentet för att åstadkomma en smidig strukturomvandling.

Lågutbildade kvinnor drabbas

Studierna visar också att det i alla länderna framför allt är lågutbildad kvinnlig arbetskraft som drabbas, särskilt om de bor i Frankrike och Västtyskland där den u-importkonkurrerande industrin är överrepresenterad i redan tidigare svaga regioner, tex Bayern. I Storbritannien ligger dock inte de drabbade industrierna i problemregioner.

⁸ För ytterligare diskussion av hithorande spörsmål se Corden [1974].

⁹ Frank [1977] uppskattar att antalet förlorade jobb i USA pga produktivitetstillväxten är 6–9 gånger större än (netto) effekten av hela USAs utrikeshandel med alla länder. Wolter [1977] uppskattar att ökad u-landsimport låg bakom ca 2 % av alla förlorade jobb 1962–75 och att fler människor per år måste byta jobb på grund av tekniska förändringar än antalet under hela perioden 1973–85 (12 år) på grund av ökad u-landsimport.

Tabell 3. Genomsnittliga årliga förändringar i industrisysselsättningen p g a ökad u-landshandel med industrivaror: sammanfattning av några studier (tusentals personer och procent av antalet industrisysselsatta)

	Förändring p g a både ökad import och ökad export				
	Frankrike	Väst-tyskland	Väst-tyskland	Väst-tyskland	Nederländerna
	Estimerad import och export 1976-85	Estimerad import och export 1973-85	Import och export 1972-76	Estimerad import och export 1976-80	Import och export 1973-77
Förändring p g a ökad import					
antal	max -43	max -71	-18	max -49	-10
procent	-0.79	-0.72	-0.20	-0.55	-0.91
Förändring p g a ökad export					
antal	+14	+0.33	+0.17	+0.45	9
procent	0.26	0.34	0.19	0.51	0.83
av vilka måste byta industribransch för att få nytt jobb:					
antal	3	19	9	24	5
procent	0.06	0.19	0.10	0.27	0.41
Nettoförändring					
antal	-29	-37	-1	-4	-1
procent	-0.52	-0.38	-0.01	0.04	0.07

Källa: UNIDO (1978).

Som svar på rubrikens fråga om nic-länderna utgör ett hot eller ett löfte vill jag sammanfatta att på lång sikt utgör nic-länderna ett löfte för alla människor, speciellt för dem som befinner sig i boten på den globala inkomstpyramiden. På kort sikt utgör nic-ländernas framväxt ett hot mot en liten i-landsgrupp av framför allt lågutbildad kvinnlig arbetskraft i vissa importkonkurrerande branscher. Om detta hot kommer att utlösas beror framför allt på hur väl i-landsregeringarna lyckas sköta den generella och selektiva ekonomiska politiken i sina länder.

Referenser

- Corden, M., [1974], *Trade Policy and Economic Welfare*, Clarendon Press, Oxford
- Frank, *Foreign Trade and Domestic Aid*, Brookings, Washington DC
- Hamilton, C., [1978] "Litteraturtips om de nya industriländerna" *Ekonomisk Debatt*, 1978: 8
- Lary, H., [1968], *Imports of Manufactures from Less Developed Countries*, National Bureau of Economic Research, New York
- Michaely, M., [1979], "Income Levels and the Structure of Trade" Grassman, S. och Lundberg, E. (utg) *The Past and Prospects of the Economic World Order*, MacMillan, London
- Nayyar, D., [1978], "Transnational Corporations and Manufactured Exports from Poor Countries", *Economic Journal*, March
- Tuong, H. D., and Yeats A. J., [1978 a], "On Factor Proportions as a Guide to the Future Composition of Developing Country Exports", mimeo, UNCTAD

- [1978 b], "On the Relation between Income Levels, Industrialisation and the Future Composition of Developing Country Exports", mimeo, UNCTAD
- UNIDO [1978], "The Impact of Trade with Developing Countries on Employment in Developed Countries", *UNIDO Working Papers on Structural Changes*, No 3, UNIDO/ICIS.85, Wien
- UNCTAD [1978] "Dynamic Products in the Exports of Manufactured Goods from Developing Countries to Developed Market Economy Countries, 1970 to 1976", UNCTAD/ST/MD/18, Geneva
- Vernon, R., [1966], "International Investment and International Trade in the Product Cycle", *Quarterly Journal of Economics*, Vol 80, s 190-207
- Wolter, F., [1977], "Adjusting to Imports from Developing Countries. The Evidence from a Human Capital Rich-Resource Poor Country", Giersch, H. (utg) *Reshaping the World Economic Order*, Tübingen